ADLİYE'YE KARŞI CÜRÜMLER

(TCK. nun 282, 283, 284 ve 285. maddeleri)

Yazan : Dr. Abdullah Pulat GÖZÜBÜYÜK
(Yargıtay 1. Ceza D. Üyesi)

Plân :

I — 1 — Adliye idaresine karşı cürümler - Deyim ve Kavramlar.
2 — Adliye idaresine karşı cürümlerin tasnifi
3 — Adli görevden sıyrılma (m. 282, cümle 1)
4 — Adli görevden kaçınma (m. 282, cümle 2)
a — Suçların Failî : Tanıklar, Bilirkişiler, tercümanlar
b — Suçların unsurları
II — Suç tasnii ve Resmî Mercileri İgfal
A — Suç uydurma (m. 283 cümle 1)
a — Unsurları
B — Adaleti Aldatma - Resmî Mercileri İgfal
a — Suçun unsurları (m. 283 cümle 2).
III — Başkasının yerine ceza evine girme (m. 284)
a — Suçun unsurları
IV — İftira - deyim ve kavramı
A — Şekli İftira (m. 285 f. 1).
a — Suçun unsurları
B — Maddi iftira (m. 285 f. 2)
a — Suçun unsurları
b— Cezayı ağırlaştıran haller
c — Cezayı azaltan haller

1 — Burada «Adliye idaresine karşı cürümler - Delitti contro l'amministrazione delle giustizia - Délits contre l'administration de la justice - bahse konudur. Türk Ceza Kanununda, başlık adı (Adliyeye karşı Cürümler) şeklinde alınmıştır. Fakat doğrusu «Adliye idaresine karşı Cürümler»dir. Nitekim İtalya 1889 ve 1930 ceza kanunlarile İsviçre 1937 Ceza Kanununda, söz konusu cürümler için, aynı başlık kullanılmıştır.

1100 — Adliye idaresi, toplumların ilk ihtiyaçlarından en önemlisidir. Hukuk kuruluşu olan devlet, bu toplum ihtiyacını tatmin için dürüst, tarafsız ve yetişmiş hâkimleri seçmekle ödevli olduğu gibi, ferdler de bu alanda, kendilerine düşen görevi yerine getirmekle ödevlidirler (1)

Adliye idaresine karşı işlenen cürümler, nitelikleri bakımından adâlete olan itimadı sarsıcı fiillerdir (2).

Bahse konu cürümler, adliyenin nızamı faaliyetine ve ferdlerin adâlete tâbi oluşlarına ilişkin ve yanı zamanda bu faaliyetin teminatı mahiyetinde bulunan hükümlerdir (3).

2 — **Adliye İdaresine karşı cürümler**, konularına ve hedeflerine göre üç takıma ayrılabilir (4). Bunlar şunlardır : a) Ceza koğuşturmasına karşı suçlar, b) Delillerin toplanmasına karşı suçlar, c) Cezaların infazına karşı suçlar,

a — **Ceza koğuşturmasına karşı suçlar;** (Adlî makamlarda yapılacak görevden kaçınma, m. 282), (Suç uydurma ve resmî mercileri aldatma, m. 283) ve (iftira, m. 285);

b — **Delillerin toplanmasına karşı suçlar** (Yalan Tanıklığı ve yalan yere yemin, m. 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292 ve 293), (Müdafilerin görevlerini kötüye kullanmaları, m. 294), (Cürüm işleyenleri saklama ve cürüm delillerini yoketme, m. 296);

c — Cezaların infazına karşı suçlar; (Tutuklama ve ceza evlerindenkaçma ve kaçmaya aracılık, m. 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306 ve 307) dir.

3 — Adliye'ye karşı cürümler, adını taşıyan (Dördüncü Başlık) 8 bölümü ayrılmıştır. 1. Bölümde (**Kanunen ifası gereken hizmetten kaçınma**, m. 282); 2. Bölümde (**Suç tasnii ve resmî mercileri igral**, m. 283 - 284); 3. Bölümde (**İftira** m. 285); 4. Bölümde (**Yalan tanıklığı ve yalan yemin**, m. 286 - 293); 5. Bölümde (**Avukat ve dâva vekillerinin suistimali**, m. 294 - 295); 6. Bölümde (**Cürüm işleyenleri saklama ve cürüm delillerini yoketme**, m 296 - 297); 7. Bölümde (**Tevkifhane ve hapishaneden firar ve firara vasıtalık**, m. 298 - 307) ve 8. Bölümde ise (**Kendiliğinden hak alma**, m. 308 - 310) suçları yer almıştır.

---

(1) **Garraud**, Traité Théorique et Pratique du Droit Pénal, 3. éd. VI, N. 2293, p. 2

(2) **Logoz**, Commentaire du Code Pénal Suisse, II, P. 707

(3) **Manzini**, Trattato di Diritto Penale Italiano, V, N. 1623 P. 387

(4) **Logoz**, II, P. 707, n. 3, a, b, c.

Madde 284 - Başkasının yerine kendini koyarak hapishaneye giren şahıs bir aydan bir seneye kadar hapis cezası ile cezalandırılır (Asliye).

(2275 sayılı kanunla değişik)

13 — Burada, kanunun suç saydığı fiil «bir kimsenin başkasının yerine ceza evine girmesi» dir.

a — Bu cürüm menfaat temini maksadile işlenebilir. Hürriyeti bağlayıcı bir cezaya kesin olarak mahkûm bulunan bir kimsenin, vereceği para veya sağlıyacağı sair menfaat karşılığında, yoksul bir kimsenin asıl mahkûm yerine ceza evine girmesi, suçun çok rastlanan işlenme tarzıdır.

b — Cürmün işlenebilmesi için, tabiatile kesinleşmiş mahkûmiyetinin infazı gereken bir kimse olması ve her hangi bir saikle failin, o kimsenin yerine ceza evine girmesi lâzımdır.

c — Fail, cezası infaz edilecek bir hükümlü yerine ceza evine girebilmesi için, kendisinin hükümlü kimse olduğunu gösteren sahte bir hüviyet cüzdanı veya benzeri resmî bir vesika kullanması icap eder. Bu takdirde fail biri (başkasının yerine ceza evine girme, m 284) ve öteki (sahtecilik - başkasına ait hüviyet cüzdanını kullanma, m. 357) olmak üzere, aynı kast altında iki cürüm işlemiş olacağından, gösterilen maddelerle ayrı ayrı cezalandırılmıyarak, TCK. 79. maddesine göre en ağır cezayı kapsayan 284. maddenin uygulanması gerekir(22).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
İFTİRA

Masum bir kimseye suçatma

MADDE 285 — Her kim Adliye veya keyfiyeti Adliyeye tevdie mecbur olan bir makama veya kanunî takip yapacak veya yaptırabilecek bir mercie ihbar veya şikâyette bulunarak suçsuz olduğunu bildiği bir kimseye bir suç isnat eder yahut o kimse aleyhine böyle bir suçun maddi eser ve delillerini uydurursa isnat eylediği suçun nevi ve mahiyetine ve uydurduğu delillerin kuvvetine göre üç aydan üç seneye kadar hapsolunur.

---

(22) Gözübüyük, Mukayeseli Türk Ceza Kanunu şerhi, C. I. m. 79, N. 264. sh. 300

Bu isnat kendine iftira olunan kimsenin tevkifi gibi şahsi hürriyeti bağlayan bir halin hudusuna sebep olmuşsa müfteri hakkında bir seneden beş seneye kadar hapis cezası hükmolunur (Asliye).

Kendine iftira olunan kimse hakkında üç seneden fazla şahsi hürriyeti bağlayan bir ceza ile mahkûmiyeti mutazammın bir hüküm sâdır olmuşsa müfteri hakkında onbeş seneyi geçmemek üzere aynı ceza hükmolunur.

Eğer mağdurun mahkûmiyeti müebbet hapis ise müfteri onbeş seneden aşağı olmamak üzere ağır hapisle cezalandırılır.

Eğer mahkûmiyet ölüm cezasını müstelzim olmuş ve infaz edilmişse müfteriye aynı ceza verilir.

Henüz infaz edilmemiş ise müebbet ağır hapis cezası hükmolunur (Ağır ceza).

Yukarıdaki fıkralarda yazılı olan suç failli mağdur hakkında takibat yapılmadan evvel bu isnadatından rücu veya uydurduğunu itiraf ederse yukarıda yazılı cezaların altıda biri hükmolunur ve ceza müebbet ağır hapis ise on sene ağır hapse indirilir ve isnadtan rücu veya tasnün itiraf olunması takibata başlandıktan sonra vâki olursa asıl cezanın üçte ikisi indirilir ve müebbet ağır hapis yerine 24 sene ağır hapis cezası tâyin olunur. Tasni veya iftira, kabahat ef'aline taallûk ederse bu maddede ile 283 üncü maddede tesbit olunan cezalar yarıya kadar indirilir.

(2275 ve 3038 sayılı Kanunlarla değişik)

Alman CK. 164 Fransız CK. 273 İsviçre CK. 303 İtalya ECK. 212 İtalya YÇK. 368

ATIF : TCK. 283 HUMK. 493 Hâkimler K. 99 il idaresi K. 14 1918 Sayılı K. 50

14 — İftira, Adliye idaresine karşı işlenen cürümlerdendir. 285. madde ile güdülen hedef, iyi bir ceza adaletinin yerine getirilmesidir. İftira bu amacı baltalayıcı bir fiildir (23). Gerçekte, Adliye idaresinin maksat ve gayesine uygun olarak faaliyette bulunması ancak ceza müeyyidelerile sağlanabilir.

İftira — dénonciation calomnieuse - geniş anlamile, suçsuz olduğu bilinen bir kimseye suç atılmasıdır.

14 — İftira cürmü iki şekilde işlenebilir : a) Şekli iftira, b) Maddi iftira.

---

(23) Logoz. II. P. 708

SK

b — Kendisine iftira olunan kimse hakkında üç yıldan fazla şahsi **hürriyeti** bağlayan bir ceza hüküm edilmiş ise, fail - iftiracıya onbeş yılı geçmemek üzere aynı ceza verilir (m. 285, f. 3).

Burada, hüküm'den maksat, kesinleşmiş olan hükümdür (41).

c — Eğer **mağdurun** mahkûmiyeti, **müebbed ağır hapis** ise, fail - iftiracı için onbeş yıldan aşağı olmamak üzere, ağır hapis cezası verilir (m. 285, f. 4).

Burada, mahkûmiyetten maksat, kesinleşmiş hükümdür. (42).

d — Eğer mağdurun mahkûmiyeti ölüm cezası olup da bu ceza infaz da edilmiş ise fail - iftiracıya ölüm cezası verilir (m. 285 f. 5).

Burada, mahkûmiyetten maksat, kesinleşmiş olan hükümdür (42).

Ölüm cezası henüz infaz edilmemiş ise, fail - iftiracıya müebbed ağır hapis cezası verilir (m. 285 f. 6).

17 — Cezayı Azaltıcı Sebepler

Bu sebepler şunlardır : 1) Fail - iftiracının, mağdur hakkında koğuşturma yapılmadan evvel isnadından dönmesi veya uydurduğunu itiraf eylemesi; 2) Fail - iftiracının, koğuşturmaya başlandıktan sonra isnadından dönmesi veya uydurduğunu itiraf eylemesi; 3) İftiranın kabahat fiiline ilişkin olması.

A — **Koğuşturmadan önce isnattan dönülmesi** : (m. 285, f.7, cml.1).

Fail - iftiracı, mağdur hakkında koğuşturma yapılmadan evvel isnadından döner veya uydurduğunu itiraf ederse, maddede yazılı cezanın altıda biri hüküm olunur, ceza müebbet ağır hapis ise on yıl ağır hapse indirilir.

Failin, ceza indiriminden faydalanması için, isnadından, mağdur için koğuşturma başlamadan önce dönmüş olması lâzımdır.

a — Burada, **koğuşturma** - takibat - yapılmadan evvel demek **(Kamu dâvası açılmadan önce)** demektir. Nitekim Yargıtay bu şekilde içtihad eylemiştir (43).

---

(41) **Majno**, II, N. 1103
(42) **Majno**, Commento, II, N. 1103
(43) **Y. İçtihadı Birleştirme** K. 30/1/1946 E. 3 K. 3 Resmi G. 15/7/1946, Sayı: 6359

b — **İhbardan vazgeçme**, iftiradan dönme veya itiraf kabul edilemez (44).

c — **Dönme açık**, tereddüde yer vermiyecek şekilde olmalıdır.(45).

d — Fail, kendiliğinden, serbest **iradesile dönmüş** bulunmalıdır (45).

B — **Koğuşturmadan sonra isnattan dönülmesi** (m. 285, f. 7 cml.).

Fail - iftiracı, mağdur hakkında, koğuşturmaya başlanmasından sonra, isnadından döner veya isnadı uydurduğunu itiraf ederse, asıl cezanın üçte ikisi indirilir ve müebbet ağır hapis yerine yirmidört yıl ağır hapis verilir.

a — 285. maddenin 7. fıkrasının 2. cümlesindeki (müebbet ağır hapis yerine yirmidört yıl ağır hapis verilir) denilmekte olmasına ve mağdur hakkında hüküm verildikten sonra fail - iftiracıya ancak müebbet ağır hapis verilebileceğine göre (f. 5) mağdur hakkındaki hükümden sonra da iftiradan dönülmesi mümkündür (46). Bu itibarla, iftiradan ancak mağdur hakkındaki hüküm verilinceye kadar dönülebileceğine dair Yargıtay kararı yerinde değildir (47).

C — **İftiranın kabahat nevinden bir fiile ilişkin olması** - f. 7, son cümle.

Fail - iftiracının, mağdur hakkındaki isnadı, kabahat nevinden bir fiil ise, 285. maddede yazılı ceza yarıya kadar indirilir.

(44) **Manzini**, Trattato, V, N. 1649, P. 428
(45) **Majno**, II, N. 1105
(46) Erem, II, Sh. 491
(47) Y. 4. CD. 3/11/1945 E. 9809 K. 1009

GİRİŞ

Turizm imkânlarının geliştiği ve aya seyyahatın bile gerçekleşmek üzere olduğu şu sıralarda, bulundukları yerde duramıyan daima değişik ve yeni yerler görmeyi arzu eden insanlar arasında, gittikleri yerlerde, çeşitli suçlar işleyenlere rastlanılmaktadır.

Cumhuriyet Savcılıklarımız ve mahkemelerimiz, normal işlerine ilaveten bu yabancı uyruklu kimselerin karıştıkları suçlar sebebiyle tahkikat ve takibatla da uğraşır hale gelmiş bulunmaktadırlar.

Bunlara ilaveten mahkemelerimiz, yabancı uyruklu kimselerin, kendi memleketlerinde işleyip de Türk Ceza Kanununun 87/4 üncü maddesindeki tekerrür hükümlerinin uygulanmasına müsait mahkûmiyetleri olup olmadığını araştırmak mecburiyetinde kalmaktadırlar.

Bir sayı evvelki incelememizde, Yabancı Mahkeme kararları karşısında Adlî Sicil ve Tekerrür, hükümlerini ele almıştık. Bu incelememizde ise, işaret ettiğimiz hususlarda yardımcı olmak üzere, Suçluların İadesi ve Ceza İşlerinde Karşılıklı adlî yardım Sözleşmelerinde, Adlî Sicil yönünden Yabancı Mahkeme ilâmları ile ilgili maddeler üzerinde durulacak ve uygulamada yeknesaklığı sağlamak amaciyle yabancı devletlerde adlî sicil kayıtlarının celbi usulleri hakkında bilgi verilmesine çalışılacaktır.

SUÇLULARIN İADESİ VE CEZA İŞLERİNDE KARŞILIKLI ADLÎ YARDIM SÖZLEŞMELERİNDEKİ HÜKÜMLER

Adlî Sicil Kanununun 2 nci maddesinin B bendi, Türk Kanunlarına göre suç teşkil eden bir fiilden dolayı Türk vatandaşları hakkında yabancı bir devlet mahkemesince verilerek kat'ileşen ve resmen Türkiye Hükûmetine bildirilen mahkûmiyet hükümleri de **ADLÎ SİCİLE** geçirilecektir.

Bu son halde, yabancı hükûmetin, Türk vatandaşı hakkındaki mahkûmiyet kararını resmen Türk Hükûmetine bildirmesi lâzımdır. Bu bildirme keyfiyeti anlaşmalarla mecburiyet kesbedebileceği gibi **mücamelei düveliye** esaslarına göre ihtiyari de olabilir. Örneğin **Avusturya'da**, yabancı Mahkemelerce Avusturya uyruğu hakkında verilen ve Avusturya kanunlarınca da suç teşkil eden mahkûmiyet kararları ile Müstehcen Neşriyat ve Kadın Ticareti ile mücadele hakkındaki 20 Nisan 1910 ve

57

Cezai Mevadda Adlî Müzaharet Mukavelenamesi'nin (9) 26 ncı maddesinde: «Âkit taraflardan birinin tebaası şahsi hürriyeti tahdit eden cezayı müstelzim bir suçtan dolayı diğerinin toprağında mahkûm olursa, bu taraf mahkûmiyet kararının bir hulâsasını, kararın kaziyei muhkeme halini iktisap ettiği tarihten itibaren altı ay zarfında mensup olduğu adlî makamata tebliğ etmeği taahhüd eder.»

7 — Türkiye - **SURİYE** Dostluk ve iyi Komşuluk Mukavelenamesi ile merbutu bulunan ve ayrılmaz cüzlerini teşkil eden 1. 2. 3. 4. 5. 6. numaralı protokollar (Hususî Protokol), bu anlaşmaların LÜBNAN'a teşmiline müteallik BEYANNAME ve her iki Hükûmet arasında yeni bir emlâk itilâfnamesi aktına mütedair MEKTUP'un kabulü ile ilgili anlaşma 30 Mart 1940 tarihinde imzalanmış olup 3883 sayılı kanunla onanmıştır. (10)

Anlaşmaya ek «Mücrimlerin İadesine, Cezai İşlerden Adlî evrakın İrsaline ve istinabelerin İcrasına» müteallik I numaralı protokol'da Adlî sicille ilgili olarak mahkûmiyet hükümlerinin tebliğ edileceği konusunda bir sarahat bulunmamaktadır. Ama böyle bir sarahatın bulunmamasına rağmen **mücamelei düveliye** esaslarına göre, bu konu ile ilgili bir mahkûmiyet hükmünün, failin uyruğu bulunduğu devlete resmen tebliği her zaman için varidi hatır görülmektedir.

8 — Türkiye Cumhuriyeti ile **YUGOSLAVYA** Krallığı arasında 6 Haziran 1934 tarihinde imzalanan ve 2878 sayılı kanunla onanan İadei Mücrimin ve Mevaddı Cezaiyeye Müteallik Müzahereti Adliye Mukavelenamesi'nin 18. ci maddesinde : «Âkit taraflar, iki taraftan birinin mahkemeleri tarafından diğerinin tebaası aleyhine isdar edilmiş olan mahkûmiyet ilâmlarını karşılıklı olarak biribirine tebliğ eylemeyi taahhüd ederler.

Bu tebligat, mahkûmun mensup olduğu tarafa, sadir olan ve kaziyei muhkeme halini almış bulunan ilâmların veya bir mahkûmiyet bülteninin gönderilmesi yoluyle yapılacaktır.

---

(9) Türkiye Cumhuriyeti ile Macaristan arasında aktedilen İadei Mücrimin ve Cezai Mevadda Adlî Müzaheret Mukavelenamesi, III. Tertip Düsturun cilt 15. sahife 411'de ve Resmi Gazete'nin 10/5/1934 gün ve 2697 sayılı nüshasında yayınlanmıştır.

(10) Türkiye Cumhuriyeti ile SURİYE arasında akdedilen Türkiye - Suriye Dostluk ve iyi komşuluk Mukavelenamesi. III. Tertip Düsturun cilt 21, sahife 1668 e vl Resmi Gazete'nin 22/6/1940 gün ve 4542 sayılı nüshasında yayınlanmıştır.

bi sağlanamamaktadır. Buna, bilhassa diplomatik yolun tabi'î formalitesi sebep olmaktadır. Bu sakıncaları gidermek amacıyla Adalet Bakanlığı 6. Ekim 1958 gün ve 66/16 sayılı **genelge** yayınlamış bulunmaktadır.

Bu GENELGE hükümlerine göre,

I — İNTERPOL aracılığı ile celb :

Memleketimizde işledikleri suçlardan dolayı haklarında takibat ve muhakeme yapılmakta olan yabancı uyruklu şahıslardan sabıka kayıtlarının celbine lüzûm görülenlerin bu kayıtlarının diplomasi yoliyle celblerine tevessül edilmekte ve böylece iş sırasıyle; Cumhuriyet Savcılıklarını Vilâyet ve Dışişleri Bakanlığı vasıtasıyle sanığın uyruğu bulunduğu memleketteki temsilcimize intikal ettirilmekte ve alınan malûmat da, ayni yollardan mahkemelerimize intikal ettirilmektedir. Uzunca bir merhale üzerinden seyreden işbu formalitenin işleri geciktirdiği Dışişleri Bakanlığından bildirilerek, dâvaların bu yüzden gecikmemesini tamimen, mezkûr diplomasi yolun yalnız İNTERPOL (**Milletler arası Kriminel Polis Teşkilâtı**) azası bulunmayan memleketler tebealı şahısara inhisar ettirilmesi ve interpole dahil memleketler tebasından bulunan eşhasa ait sabıka kayıtlarının, emniyet makamlarınca doğrudan doğruya manunun tebeasından bulunduğu Devlet Emniyet Makamlarından celbi muvafık olacağı teklif edilmiş ve bu teklif, İçişleri Bakanlığınca kabul edilmiş ve İnterpol,e dahil memleketlerin isimleri de aşağıda gösterilmiştir.

Binaenaleyh, interpol'e dahil memleketler tebeasından olup, memleketimizde işledikleri suçlardan dolayı haklarında takibat ve muhakeme yapılmakta olan eşhasa ait kayıtlarının celbi için doğrudan doğruya EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜNE müracaat olunması, uygun görülmüştür.

İNTERPOL'E DAHİL DEVLETLER :

1 — Türkiye
2 — Arjantin
3 — Avusturalya
4 — Avusturya
5 — Belçika
6 — Birmanya
7 — Batı Almanya
8 — Birezilya
9 — Birleşik Amerika
10 — Büyük Britanya ve kuzey İrlanda Birleşik Krallığı
11 — Danimarka
12 — Dominik Cumhuriyeti
13 — Endonezya
14 — Fas
15 — Filipin
16 — Finlandiya
17 — Fransa

Diğer taraftan İnterpole dahil devletler uyruklarına ait sabıka kayıtlarının celbi için, ayrıca tercüme yaptırılmasına hacet kalmaksızın doğrudan doğruya Emniyet Genel Müdürlüğüne müracaat etmek kâfi gelecektir. Bu kestirme ve suratle neticeye varılacak yol dururken, Adalet Bakanlığı aracılığı ile diplomatik usule müracaat edilmesi işin uzamasına sebebiyet verecektir.

nın uyulması zorunlu bir kuralı olduğunu gereği kadar takdir edip bilmiyebilir. Eğitim görmüş kişi ise : yasalara ve bunun uygulayıcısına saygı gerektiği temel ilkesinden hareketle, hatalı bir işleme uğramış olsa bile, bunu yasa yoluyla giderilebileceğini düşünür. O anda kamu görevlisine karşı, makamından ötürü gereken saygıyı, kolaylığı gösterir, onu küçük düşürücü eylem ve davranışlarda bulunmaz, hakaret etmez.

Gerekli eğitimi görmemiş, cahil kişi : mal, can, güvenliğine, ırz, namus, konut dokunulmazlığına karşı işlenen suçları kötü olarak niteliyebilir. Öte yandan : bu tür suçların işlenmesine etken olan, alkol alıp sarhoş olma hallerinde, durumunu daha önceden kontrol altına alma zorunluğunu gerektiği kadar bilmiyebilir. Sarhoşluğun etkisi altında işlediği türlü suçlardan sonra, ayılıp adalet önünde yargılanırken de «Çok içip kendimi kaybetmişim... Sarhoştum, ne yaptığımı bilmiyorum...» diye savunma ve yakınmada bir sakınca görmez. Oysa eğitim görmüş herhangi bir kişi, toplum düzenini bozan herhangi bir davranışı yaratan nedeni bilir. Alkol alması gerektiğinde davranışlarını kontrol altında tutabilecek bir ortamda ve yeterince içmesi gerektiğini düşünür, ona göre davranır.

Buraya aktarılan ve gerektiği kadar çoğaltılabilecek olan örnekler, eğitimin hukuk düzeni yönünden önemini belirtirler.

3. EĞİTSEL DAVRANIŞLARIN İNCELENİŞİ

Konumuz açısından Cumhuriyet Türkiye'sindeki yasaları incelediğimiz zaman ilginç tablo ile karşılaşırız. Uluslar yaşantısında uzun denilemiyecek kadar kısa sayılan, elli yıla yakın bir sürede; 10 000'e yakın sayıda yasa, bir okadar tüzük ve yönetmeliğin kabul ve yürürlüğe girmiş olduğu görülür.

Bunun yanı sıra, Türk Ceza Yasası'nın 44. maddesinde yer alan «Yasayı bilmemek özür sayılmaz» temel kuralı ise üzerinde önemle durulması gereken bir gerçeğe dikkati yöneltir. Bu da; toplum bireylerinin sadece okur - yazar değil, aydın kişiler olmaları gerektiği yolundaki gerçektir.

Bugün için, toplum bireylerinin hukuk düzeniyle ilgili genel kurallar yanı sıra, uğraştığı alana ilişkin özel yasa kurallarını, bu kuralları açıklayıcı, tamamlayıcı tüzük ve yönetmelikleri de okuyup, uygulayacak kadar aydın kişiler olma zorunluluğu vardır.

Artık, Türk Ceza Yasası'nı, Yurttaşlar Yasası (Türk Kanunu Medenisi)'ni ya da Türk Ticaret Yasa'sının belirli kurallarını bilip, ona uygun

Painter ve Blanchard ise kliniklerine getirilen suçlu ve eğitilmesi güç çocukların geçmişlerini inceledikleri zaman, bunlardan % 90'ının sakat eğitim ve bozuk disiplin sonucu o hale gelmiş olduklarını tesbit etmişlerdir.

Leatha Sheldon Halingworth, incelediği suçlu çocuk gurubunun % 70'inin ana - babalarının ya aşırı derecede sert ya da aşırı derecede gevşek disiplin kullandıklarını ortaya çıkarmıştır. (★)

Bilimsel inceleme ve deneme ile gözleme dayalı bu örnekler aile içi eğitsel davranışların konumuz yönünden gerçek önemini belirtici niteliktedir.

Aile içi eğitsel davranışların çocuklar üzerinde en etkin dönemi O-6 yaş arası (okul öncesi) çağıdır. Çocukların küçük yaşlardan itibaren öğrenmeğe büyük eğilimleri vardır. Çocuk; belirli davranış biçimleri, soyut ahlâki ögütler ve sözlerle öğrenmez. Örnekleri taklit ve somut ve somut durumlar içindeki davranışları tekrarla öğrenir. Bu nedenlerle çocuk eğitimine etkin aile bireylerinin görgü, kültür düzeyi ile uygun söz ve davranışları önem kazanmaktadır.

Aile bireylerinin kültür düzeyini yükselmesine etken olan okuma-yazma oranın incelediğimizde bu oranın, yurdumuzda düşük olduğu görülür. Nitekim; 1965 yılında, yurdumuzdaki tüm okur, yazar adedi 12 505 000 olup, 7 ve daha yukarı yaştaki nüfusa oranı %48. 7'dir. Okuma - yazma bilmiyen sayısı ise 13 139 000 olup, 7 ve daha yukarı yaştaki nüfusa oranı da % 51. 2'dir' Bu da düşük bir oran olarak değerlendirilebilir.

1955, 1960 ve 1965 genel nüfus sayımlarına göre; şehir, köy ve bucaklara dağılışı ile okuma - yazma durumunu şöylece belirtebiliriz.

(*) bkz. Dr. Mitat Enç. «Ruh sağlığı bilgisi» S : 112

543

lun; sadece, yol gösterici, düzeltici ve yeni tecrübeler için imkanlar hazırlayıcı bir görevi vardır.

Yurdumuzdaki öğrenim dönemlerindeki eğitsel davranışlar; Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmî okullar ve özerk Üniversiteler ile Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetimi altındaki özel okullar öğretim kuruluşlarınca yapılmaktadır. Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana geçen süre içinde Milli Eğitim Bakanlığı'nca değişik eğitim ve öğretim yöntemlerinin (örneğin : Kimi Avusturya, kimi Fransız, kimi A.B.D. eğitim ve öğretimini örnek alarak hazırlanan 1928, 1936, 1948, 1962, 1968 eğitim ve öğretim proğramlarının) uygulanmış olması, eğitim görüş ve uygulama yöntemlerindeki dalgalanmalar konumuz yönünden özel bir önem taşımaktadır.

Adalet aktarılan hukuk ve ceza alanlarındaki anlaşmazlıkların çoğu; kişinin, derdini anlatabilme yeteneğinden ve anlaşmazlıklara temel olan konularda yeteri bilgi ve görgüyle donanmamış olmasından ileri gelmektedir. Yargılama süresince, mahkemenin azamî hoş görürlülüğüne, türlü kolaylıklar göstermesine rağmen, kendini savunma, haklı olduğu konuları belirtme yeteneğinden yoksun olduğu görülür. Oysaki, bir anlaşma, uzlaşma ve yaklaşma aracı olan «konuşma», toplumsal bir varlık olan insan için büyük değer taşımaktadır. Düşünceler, tartışmalar ve anlaşmalar hep konuşma gücü oranında değer kazanırlar. Taraflar arasındaki anlaşmzlık ancak düzgün bir konuşma ile ortadan kalkar, samimi bir anlaşma ortamı sağlanır. Düzgün bir konuşmanın özünde sağ duyuya dayalı bir düşünce vardır. Hem de, açık, belli ve söylenmesi gerekli bir düşünce vardır. Bu nedenlerle; anlatım yeteneğinin zayıflığı, kelime ve bilgi hazinesinin kısırlığı konusu giderilmesi zorunlu bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

Bugünkü toplum yaşantımızda 222 sayılı «İlköğretim ve Eğitim Yasası» ile ilköğretmi zorunlu kılınmıştır. Anılan yasaca İLKÖĞRENİM; «kadın, erkek bütün Türk'lerin milli gayelere uygun olarak bedeni, zihnî ve ahlakî gelişmelerine hizmet eden temel eğitim ve öğretim» olarak nitelenip tanımlanmıştır.

Yurdumuzda ilköğrenim sorunu giderilmiş midir? Bu yasa ile ne denli olumlu bir sonucu ulaşılmıştır? Konumuzla ilişkisi ve ilgisi oranında bu konuya daha sonraki bölümlerde değinilecektir.

ORTA ÖĞRENİM ; ilkokulu bitirmiş olanları daha ileri bir kültür düzeyine eriştirmeyi, yurt için gereken niteliğe erişmiş eleman yetiştirmeyi amaç edinen kurumlardır. Bu kurumlar iki bölümde toplanabilirler :

547

sal örgütlerin faaliyetlerine aktif olarak katıldıklarını öğrenmekteyiz. (**) Bu durum da konumuz yönünden önem taşımaktadır.

b) İlk Orta - Yüksek Öğrenimdeki Öğrenci Durumu

Resmî kurumlarca yayınlanan en son istatistik bilgilerine dayanarak düzenlediğimiz tablolar (Tablo : 3, 4, 5) konumuzla ilgili yeteri bilgiyi kapsamaktadır.

İLKOKUL ÖĞRENCİ SAYISININ YILLARA DAĞILIŞI VE

(7 - 14) YAŞINDAKİ NÜFUSA ORANI — (Tablo : 3)

Yıllar	(7 - 14) yaşındaki nüfus	İlkokul öğrencisi	%
1955	4 091 088	1 866 666	46
1960	5 378 222	2 514 592	47
1965	6 437 827	3 813 709	59

Tablonun incelenişinden, 1965 yılında ilk öğrenim çağındaki çocuklardan % 41'inin öğrenim dışında oldukları anlaşılmaktadır.

Resmi - Özel ilkokullarda öğrenim yapan öğrenci sayısını, sınıfta kalmış öğrenci olmadığını kabul ederek 7 - 11 yaşındaki nüfusa oranlıyacak olursak değişik bir tablo ile karşılaşılmakta, yine de öğrenim dışı çocuklar olduğu anlaşılmaktadır.

(**) Bkz. Beşir Hamitoğulları, «Gençliğe Eğilirken...» 28/1/1969 günlü Milliyet Gazetesi — İstanbul

549

bilirse belki de suçu işleyemeyecektir. Fakat bu noktalarda fiil ve hareketlerine hâkim olmadığı içindir ki suçu işler.

b) Tahrikin kapsamı :

Taksirli suçlarda tahrik aranmaz. Zira bu suçların kasıtla ilgisi olmadığı gözönüne alınırsa manevî unsur noksandır ve maddî vakıalara kıymet verilmekte, failin kusur derecesi cezanın tayininde rol oynamaktadır. Eğer fail tahrik sonucu taksirli suçu işlemişse o zaman kastî olarak haraket ettiği sonucuna varılacak ve taksirli suç (kasıtlı suç) olacaktır .

Nitekim Yargıtay Dördüncü Ceza Dairesi (II. 546 Esas, 11536 sayılı) bir kararında : «Taksirli suçlarda tahrikin kabul edilemeyeceğini» içtihad etmiştir.

Buna mukabil kabahatlarda haksız tahrik kabul edilebilir.

Keza kastı aşan suçlarda, müteselsil suçlarda tahrik kabul edilebilir. Birden ziyade şahsın bir şeye hiddetlenerek suç işlemelerinde birinin veya bir kaçının tahrike kapılmamış olması dahi onların bu kanuni hafifletici sebebten faydalanmalarına mani olmaz. Bu hallerde hâkimin takdiri de mühimdir. Hâkim tahrik sebebini araştırdıktan sonra hakkaniyet ve insafa göre takdir hakkını kullanmalıdır.

Cezayı hafifleten sebebler yanında tahrikin takdir yetkisinden ayrı olarak düşünülmesi gerekir. Hâkimin takdiriyle cezanın indirilmesi her zaman mümkün olabildiği halde haksız tahrikin şartları mevcut olmadan cezanın indirilmesi mümkün değildir.

B. TAHRİKİN ŞARTLARI

Tahrikin kabulü için gerekli şartları şöylece özetleyebiliriz :

1) Psikolojik unsur (manevî unsur) :

Tahrikin failin kapıldığı gazap, hiddet veya şiddetli bir elemin sonucu olması lâzımdır. Suç faili kendisine söylenen ağır bir hakaretamiz sözün, veya kendisine karşı yapılan haksız bir hakaretin ruhunda meydana getirdiği öfke ve üzüntü tesiriyle hareket etmişse burada manevî unsur olan psikolojik şart mevcuttur. Türk Ceza Kanununun 51 inci maddesi (Bir kimse haksız bir tahrikin husule getirdiği gazap veya

D. YARGITAY İÇTİHATLARI :

Türk Yargıtayı haksız tahrike çok önem vermekte, mahkeme kararlarında tahrikin araştırılmaması halinde hükmü bozmaktadır. Bu, sanıklar lehine olan objektif ve adaletin tecellisine yönelmiş gayeyi hukuki yönden değerlendirme çabasıdır.

Örnek olarak seçtiğimiz bazı kararlardan özetleri alıyorum :

I — «Evvelâ maznun ve dâvacı Hatice'nin mahkeme koridorunda maznuna gıyaben : (Mahkûm olsaydım kocam sana kalacaktı seni s.k. edecekti) diye hakarette bulunduğu kabul edilmesine ve şahid'..in sureti şahadetine göre, bu hususun maznun lehine kanunî tahrif sebebi teşkil eyleyeceği düşünülmeksizin T.C.K nun 51/1 nci maddesi yerine 59 uncu maddenin tatbiki yolsuzdur. (Yr. 2. Ceza Dr. 10/3/1960 t. 960/900 es. 2899 sa. Kararı M. Çağlayan, T. Ceza K. C. I. sh. 194).

2) «Maktulün sanığı bıçakla boyun gibi nazik bir uzvundan yaraladığı ve bundan sonra da sanığın müsnet suçu işlediği anlaşıldığına göre hadisede ağır tahrik vardır ve indirmenin 51/2 ile yapılması lâzımdır.» (İsmet Bilgin, İçtihadlar, sh, II, YC. GK. 1961, Es - 30, Kr. 27).

3) «Bekçi maktulü arkadan vurmuş olmasına göre olayda meşru müdafaa, ağır tahrik hallerinin mevcudiyeti kabul edilemez.» a. g. es. sh. II. Y. I. Ceza D, E. 96, Kr. 2005, 1960.).

4) «Maktülün sanığa sopa ile eser bırakmayacak surette vurmasına (göre) adî tahrik sayılmasında isabetsizlik görülmemiştir.» Y. I. Ceza D. E. 687, Kr. 2309, 1961.

5) «Müstakil faili gayri muayyen surette kasden adam öldürmek fiilinde sanıklardan biri aleyhine olan tahfif sebeplerinin diğerleri lehine de kabul edilerek ona göre tenzilât yapılması lâzımdır. Aksi halde mukni sebeplerin izahı gerekir.» Y. C. G. K. E. I/5, Kr. 5 - 1961.

6) «... sanığın oruç tutmamasına haksız ve icapsız olarak kızan ve müdahale eden maktülün bu müdahale ile de iktifa etmeyerek lisanen vaki tecavüz ve hareketini ağır bir surette devam ettirmesi üzerine sanığın işlediği müsnet suçta ağır tahrikin bulunduğuna dair mahkemenin gerekçesi ve vardığı vicdan kanısında isabetsizlik görülmemiştir. (Y. C. G. K. 14/3/1966 - I/II - 56.).

7) (... 51 inci maddenin uygulanabilmesi için haksız hareketin suça hedef olan kimse tarafından vukuu şart bulunmuş maktülün kardeşi

Yusuf'a ait haksız hareket dolayısiyle maktülün öldürülmesinde, sanık hakkında 51 inci maddenin uygulanması mümkün bulunmamış olduğu halde mahkemece kanuna uymayan isabetsiz düşüncelere sanık hakkında 51 inci maddenin uygulanması ... yolsuzdur.). Y. I. C. D. 964/895, 1599 k..

8) «... M. tarafından ayırt edildiği halde tecavüzüne devam etmek ve evlât için, baba, aziz bir varlık olup, gözünün önünde ona karşı vaki ısrarlı taarruzun evlât üzerinde derin aksulâmel tevlit edeceği tabii bulunmasına göre bu hallerin ağır tahrik teşkil edip etmeyeceği karar yerinde etraflı ve mukni bir şekilde münakaşa edilmeden tahrikin adi olarak kabul olunması ... yolsuzdur.» (Y. C. U. H. 8/4/1957, E. I/24, K. 22).

9) «51 inci maddenin uygulanabilmesi için suçun haksız tahrikte bulunan kimseye karşı işlenmiş olması gerekir. Faile karşı her hangi bir haksız harekette bulunmayan kimseye karşı işlenen suçlarda suçlunun başkaları tarafından tahrik edilmiş olması sebebiyle bu maddenin uygulanmasına imkân yoktur.» (I. C. D. 14/2/962, E. 257 K.453).

10) «Önce maznunun kendisini bıçakla yaralamasından sonra R. nin elindeki bıçağı alıp onu yaralamış olan maznun Mehmet Ali hakkında tahrikin ağır olup olmadığına münakaşa edilmeden 51 inci maddenin I inci fıkrası ile indirme yapılması bozmayı gerektirmiştir.» (4 C. D. 29/9/1966, E. 11738, K. 884)

Türk Yargıtayı «küfredip elini beline atma (3), bir hakaret dâvasıda dâvacının «senin burda ne işin var çek git» diye kovar tarzda hıtapta bulunması (4), sanığın karısının zorla ırzına geçilmesi üzerine ırza geçeni sanığın öldürmesi (5),» Kendisinin yanına gelmemesi hakkındaki müteahhit tenbihlerine rağmen yine maktülün maznunun odasına gelmiş olması (6), hallerini tahrik olarak kabul etmektedir.

E) SONUÇ :

Yukardaki içtihatlardan anlaşılabileceği gibi Yargıtay tahrik konusunda çok titiz davranmış, ağır tahrik yerine mahkemece tahrikin kabul edilmesini dahi bozma sebebi saymıştır.

Ceza dâvalarında suçun işlenişinde cereyan eden hareketlerin ve sarf edilen sözlerin iyice tesbit edilmesi, haksız tahrikin bulunup bulunmadığı hususunda tam bir kanaat hasıl edebilir.

Haksız tahrikin bulunması halinde bir mazeret sebebi olarak sanık lehine ceza, 51 inci maddenin koyduğu oran dahilinde indirilecektir.

---

(3) Y. C. G. K. 27/4/1959, E. 959/I-II K. II,
(4) C. G. K. 13/10/1958, 2/91 sayılı kararı,
(5) C. G. K. 20/10/1958 gün I/44-114 sa. kararı,
(6) Y. I nci Ceza D, 19/3/958 gün ve 2540/718 sayılı kararından.

SONUÇ :

Evlatlığın analığının evlatlığın karısı için öz kaynana gibi telakki edilip cezanın arttırılmasına dair Yargıtay'ca onanan hüküm her ne suretle düşünülürse düşünülsün kanuna, ceza hukukunun genel ilkelerine, yorum kurallarına ve Yargıtay'ın bundan önce verdiği yerinde kararlara uygun düşmemektedir.

561

15 — İstanbul Barosu Dergisi (1966-1968)
16 — Hukuk Dergisi - Yargı (1968)

1 — Genel Olarak Katılma

Yasaların suç olarak nitelendirip, müeyyidelendirdiği eylemler, kamu düzenini bozması, güvenliği sarsması nedenleriyle, toplum adına Devletçe izlenir, sanığı cezalandırarak bozulan toplum düzenine eski halini alması sağlanır. C. Savcıları bu gibi olayları kamu adına kovuşturur ve sonunda yeter belirti varsa, eylemi işleyen veya işleyenler hakkında kamu dâvası açarak, olayı yargı organı önüne çıkartıp kesin sonucun alınmasını sağlarlar. İstisnaları dışında (1) bütün suçlar için bu yol uygulanır.

İşte kamunun düzen ve güvenliğini sarsan, rahatını bozan eylemlerden, kişilerin hayat, sağlık, özgürlük ve haklarını, mallarını etkileyenlerin kamu adına izlenmesi sırasında, eyleme doğrudan doğruya mâruz kalan, bu nedenle acı duyan kimselerin, kamu adına yapılan bu ceza kovuşturması ile ilgilenmeleri, adaletin yerine getirilmesini istemeleri onların en olağan bir hakları olsa gerektir. Bir suç kamu adına kovuşturulurken, onun mağdurunun, suçun ve işleyenin ortaya çıkarılmasında büyük yardımları olabilir. Bu bilgilerden yararlanmak bir bakıma da zorunludur. (2)

Bu nedenlerledir ki, ceza yargılaması hukunda suçtan zarar gören kimsenin, bir kamu dâvasında, iddia makamının yanında yer alma hak ve düşüncesi genel bir kural olarak benimsenip kabul edilmiş bulunmaktadır.

Ceza Muhakemeleri Usulü Yasamızın da hükme bağladığı bu konu, uygulamada «Kamu dâvasına katılma (müdahele)» olarak anılır. Bu yolla bir kamu dâvasına giren kimseye de «Katılan (müdahil)» denilir.

Doktrinde, genel bir ayrımla, bu konuda iki görüş vardır. Bir görüşe göre katılan bir kamu dâvasının aslî sujesi'dir. Karşı görüş sahiplerince de hâkim, savcı ve sanık gibi bir aslî suje olmayıp fer'i, bir başka söyleyişle de ikinci derecede suje'dir.

Uygulama yönünden ise, katılanı, yukarda açıklanan amaçlarla bir kamu dâvasında, savcının yanında fakat ona bağlı olmaksızın taraf olarak yer alan ve yasanın verdiği hak ve yetkileri, yine yasanın öngör-

(1) Bak. CMUY. 344. maddedeki suçlar
(2) Bak. 16/5/1945 tarih ve 27/10 sayılı İçt. Bir. Kar. gerekçesi (M. Çağlayan. Usul 3. cilt sah. 423-425)

Yukarda sayılan kimselerin katılan olarak bir kamu dâvasına girebilecekleri tartışmasız ve tereddütsüz kabul edilecek bir gerçektir. Ancak suçtan zarar gören deyiminin sadece bu kişileri kapsadığı da sanılmamalıdır. Bu nedenlerledir ki, «suçtan zarar gören her şahıs» kavramı üzerinde durmak zorunludur. Bu deyime, yukarda belirtilen kimselerden başka, suçtan zarar görenin mağduruyeti veya ölümü nedeniyle onun yardım ve desteğinden yoksun kalanlarla, suçtan bu yolla, dolaylı olarak zarar gören kimselerinde dahil olduğunu kabul etmek gerekir. Başka bir söyleyişle, suçtan zarar gören deyimini dar olarak yorumlayıp, bu hakkı yalnız suçtan bizzat zarar görene ve ona ölümü halinde de sadece kanunî mirasçılarına hasretmek doğru değildir. Maddenin gerekçesinin incelenmesinden ve uygulamada Yargıtay'ın örnek içtihatlarından bu sonuca kolayca varılabilir. Nitekim Ceza Genel Kurulu bir kararında, aile şeref ve haysiyetinin zedelenmiş olduğu ve Türk Ceza Kanunu'nun 38 ve 424. maddelerinin, CMUY. nın 365. maddesi ile birlikte düşünülüp değerlendirilmesi gerektiği gerekçesiyle, erginlik (rüşt) yaşını bitirmiş kızlarının zorla kaçırılıp, zorla ırzına geçilmiş olmasında, ergin çocuğun dâvaya katılmış bulunmasına bakılmaksızın, ana ve babasının da dâvaya katılan olarak girmelerini ve mânevi tazminat isteminde bulunmalarını CMUY. nın 365. maddesine uygun bulmuştur. (6) Birinci Ceza Dairesi'de bir kararında «Müdahil sıfatı ile kamu dâvasına katılmak hakkı maktulün mirasçılarına verilmiş bir hak olmadığına ve suçtan zarar gören her şahsın müdahele yolu ile kamu dâvasına iltihakı caiz bulunduğuna...» demek suretiyle, suçtan zarar gören kimse kavramının nasıl anlaşılması gerektiğini göstermiştir. (7) Yine aynı Daire başka bir kararında «Başından ağır şekilde yaralanan ve konuşamaz hale düşen mağdurun karısının müdahil olarak dâvaya girmeye ve tazminat istemeye hakkı» bulunduğunu kabul ederek 365. maddenin özel ve örnek bir yorumlamasını yapmış bulunmaktadır. (8)

Bu somut açıklamaların sonucu olarak, suçtan zarar gören deyiminin, olayın özelliğine ve CMUY. nın 365. maddesinin özüne ve sözüne göre geniş olarak yorumlayıp, katılma isteminin buna göre çözümlenmesi gerektiğini söylemek mümkündür.

Bu konuda ayrıca, mümeyyiz küçüklerin bizzat kendilerinin, mağduru oldukları kamu dâvalarına, usulüne uygun olarak istemde bulun-

---

(6) CGK. 30/11/1964 453/D-5/482 S. kararı (Çağlayan, Usul 3. cilt sh. 394-396

(7) 1. CD. 24/1/1952 T. 190/134 S. kararı; aynı mahiyette 1 CD. 8/6/1949 T. 1509/1136 S kararı (Alicanoğlu, Usul sh 443)

(8) Bilgin, İçtihatlar sh. 126 n. 26 1. CD. 1966 T. 1965/2845 E. 214 K. kararı

mak şartıyla katılan olarak girebileceklerini, Yargıtayın görüşünün de bu yolda olduğunu belirtmek gerekir. (9)

B — Katılma isteminin yeri, usulü ve sonuçlandırılması :

a — Yeri : CMUY. nın değişik 366/1. maddesi «Müdahale Usulü başlığı altında «Müdahele merciine verilecek bir istida veya zabıt varakası tutulmak üzere zabıt kâtibine yapılacak bir beyanla olur. Bu zabıt varakası, reis veya hâkime tasdik ettirilir. «hükmünü koymuştur. Madde, 3006 sayılı yasa ile degiştirilmeden önce sadece (Mahkeme) den söz etmekteydi.

Usul Yasasının değişik bu hükmüne göre, bir kamu dâvasına ancak ilk ve son soruşturma safhalarında katılma mümkündür. Hazırlık soruşturması sırasında katılma mümkün değildir. Çünkü katılma ancak bir kamu dâvası açıldıktan sonra söz konusu olabilir. (10) Bu nedenlerledir ki, «tahkikatın her halinde» diyen 365. maddeden, ilk ve son soruş turma safhalarını anlamak zorunludur. Yine bu deyimin olağan bir sonucu olarak, bir kamu dâvasının Yargıtay'ca bozulması halinde, bozma üzerine yapılan yargılama sırasında suçtan zarar görenin katılma isteminde bulunması mümkündür ve şartları varsa istem kabul edilmelidir. (11) Kanun yolu incelemesi sırasında katılma isteminde bulunulamaz. Çünkü kanun yoluna gidebilmek için önce katılan olarak kamu dâvasına girmek zorunludur. (12)

Bir kamu dâvasında keşif yapılırken, usulünce istemde bulunulması halinde, suçtan zarar görenin, katılan olarak dâvaya girmesine karar verilmesinde kanunî bir engel yoktur. Yargıtay,ın yerleşmiş görüşü de bu yoldadır. (13)

Bir kamu dâvası açıldıktan sonra, mağdurun katılma istemini taşıyan dilekçesinin C. Savcılığına vermiş ve C. Savcılığınca da dilekçenin kamu dâvasının açılış yerine göre - sorgu hâkimliğine veya mahkemesine gönderilmesi halinde ortada usulüne uygun bir katılma istemi vardır ve sonuçlandırılması zorunludur. (14)

---

(9) CGK 8/1/1962 T 6/4 İtiraz S. kararı (Çağlayan, Usul 3. cilt sh. 435-436)

(10) Bak. 2 nolu dipnotta belirtilen İçt. Bir. Kar. gerekçesi

(11) Örneğin, CGK. nun «Dâvaya müdahale, kamu dâvası açıldıktan sonra yargılamanın her safhasında mümkündür. Orman dâvasında Yargıtay bozmasından sonra müdahele talebinde bulunan idare avukatının tazminat isteğini kabul etmek gerekir. İlk verilen kararda tazminata hükmedilmemiş olması hakkı müktesep sayılmaz.» diyen 1964 T. 38/12 S. Kararı (Bilgin İçtihatlar sh. 126 n. 19)

(12) Kunter Usul sh. 139 n. 123/I; Erem. sh. 565 n. 364; 4. CD. 4/3/1960 T 376/241 S. Kararı (Bilecen, Ceza Dâvalarında Usul, sh. 286 n. III)

(13) CGK. 1/6/1959 T. 3/64-64 S. kararı (Çağlayan, Usul 3. cilt sh. 409-410)

(14) Bak. 2 nolu dipnotta belirtilen İçt. Bir. Kar.nın gerekçesi ve 4 CD. 15/2/1956 T. 13937/14947 S. kararı (Çağlayan, Usul 3. cilt sh. 421)

b — Usulü): CMUY. 366. maddesiyle, katılma istemini merciine yapılacak sözlü bir bildirimle yapılabileceğini hükme bağlamış bulunmaktadır.

Maddenin bu açık hükmünde katılma isteminin yazılı ve sözlü olarak yapılabileceği anlaşılmaktadır. Ancak sözlü bildirimi tesbit eden tutanağın mahkeme başkanı veya hâkim tarafından onanması geçerliliği yönünden zorunludur. (CMUY. m. 366)

Uygulamada tamamen yazılı istem yolunun kullanıldığı görülmektedir. Tutanak düzenletme yoluyla katılma istemine hemen hiç rastlanılmamaktadır.

Sözlü bildirimle istemde bulunarak tutanak düzenletme duruşma dışında mümkündür. Duruşma sırasında bu yolla istemde bulunulamıyacağı uygulamada kabul edilen bir husustur. (15) Doktrinde, duruşmada yapılacak sözlü istemin geçerli sayılmasını ileri sürenler ve bu nedenle uygulamayı eleştirenler bulunmaktadır. (16)

Burada üzerinde durulması gereken konu, dilekçedeki ifadenin istemin değerlendirilip sonuçlandırılmasında etkili olup olmayacağı meselesidir. Kesin ve açık bir şekilde dâvaya katılma istemini taşıyan dilekçenin verilmiş olması halinde her hangi bir tereddüt söz konusu olamaz. Ancak açıkça bu bildirimi taşımayan, sadece sanığın cezalandırılması, tutuklanması, tanık dinlenmesi, soruşturmanın derinleştirilip genişletilmesi, bazı delillerin incelenmesi, adaletin tecellisinin istenmesi, sanık hakkında gereken kanunî işlemin yapılmasının talep edilmesi gibi veya benzeri istemlerin bir veya bir kaçını ifade eden cümlelerin yer aldığı dilekçenin, mağdur tarafından verilmiş olması halinde durum ne olacaktır? Bu dilekçelerin usulüne uygun ve yasanın aradığı anlamda bir katılma istemi olarak kabulü gerekecek midir? Yargıtay bu çeşit ifadeleri taşıyan dilekçelerin katılma dilekçesi mahiyetinde kabulü gerektiğini «Dilekçelerin mahiyeti, onları verenlerin dilekçe ile açığa vurdukları iradeye göre belli olacağından, dilekçelerde kullanılan sözlerin yardımıyla o dilekçeyi verenin gerçek iradesinin ne olduğunu anlamaya çalışmak hukukun genel kaidelerinden birisine dayanan, Borçlar Kanunu'nun 18, maddesi uyarınca gerekir. Esasen Usulün 365 ve sonraki maddelerinde dâvaya katılma dilekçelerinde kullanılacak sözler sınırlandırılmış değildir.

---

(15) Örneğin, 5. CD. nin «CMUK.nun 366. maddesinin tesbit ettiği şekil haricinde duruşmada şifahen vâki olan müdahell talebi üzerine mahkemenin bu talebin kabule şayan olduğuna dair verdiği karar muteber olmadığından müdahil sıfatını iktisap için kanuni şekle riayet etmeyen dâvacının temyiz dilekçesinin reddine...» diyen 3/2/1950 T. 415/502 S. kararı (Alicanoğlu, Usul sh. 444)

(16) Erem, sh. 567; Kunter sh. 139

koyması ve dâvaya iştirâki halinde, ayrıca katılma isteminde bulunmasına gerek olmadığı ve (şahsî dâva yoluyla izlenmesi mümkün veya izlenmesi şikâyete bağlı suçlarda) katılan sıfatını kazanacağını öngörmüştü. Aynı Daire daha sonra bu görüşünden dönmüş ve bu yolda verilen bir kararı karşı görüşle bozmuştur. Mahalli mahkemenin direnmesi üzerine Yargıtay Ceza Genel Kurulu da, kararı, «..... Mağdurun suçüstü zabıt varakasına koyduğu imza dâva açabilmek için vücudu lâzım olan şikâyetnâme yerine kaim olursa da, C. Müddeiumumisi tarafından âmme dâvası açıldıktan sonra mağdur ayrıca müdahele talebiyle bir dilekçe vererek ittihaz olunacak bir kararla müdahil sıfatını iktisap etmeden kendi lehine tazminat hükmedilemiyeceği ve müstakâr içtihadın da bu yolda olduğunu;...» gerekçesiyle bozarak Özel Dairenin son görüşünü benimsemiş bulunmaktadır. (26) Sorunu bu son karar açısından değerlendirmek gerekirse, uygulama için, izlenmesi şahsî dâva veya şikâyetnâme verilmesine bağlı suçların, suçüstü hükümlerine göre yapılan yargılamalarında, mağdurun suçüstü tutanağını imzalamasının, bu çeşit suçlar için aranan usulüne uygun şikâyet niteliğinde sayılmasına rağmen, mağdura katılan sıfatını vermeyeceğini, bunun için mağdurun ayrıca gerekli şekilde katılma isteminde bulunmasının zorunlu olduğunu söylemek gerekecektir. Ancak eleştiri olarak, değiştirilen eski içtihadın daha doğru olduğu yolundaki görüşe katıldığımızı belirtmek isteriz. (27)

İkinci olarak üzerinde durulması gereken konu, şahsi dâva yoluyla açılan bir dâva şekilinde görülürken, işlenen suçun, bu yolla izlenmesi mümkün suçlardan olmadığının anlaşılıp, CMUY. nın 359. maddesine göre, usuli işlemlerin durdurulmasına ve dosyanın C. Savcılığına gönderilmesine karar verildiğinde ve C. Savcılığınca da iddanameyle kamu dâvası açılması üzerine, şahsi dâvacının, CMUY. nın yukarda belirtilen 347. maddesi gereği, katılan durumunu kazanamıyacağı hususudur. Çünkü ortada gerçek anlamda, yani Usulün 344. maddesinde hükme bağlanan şekilde bir şahsî dâva eylem ve bu eylem üzerine açılmış şahsi dâva ve bu nitelikteki bir şahsi dâvaya, C. Savcısının, anılan 347. maddeye göre iştirâki söz konusu değildir. Bunun içindir ki, şahsi dâvacı hakkında, Usulün 347. maddesinin uygulanmasının düşünülmesine imkân yoktur. (28) Bu durumda suçtan zarar görenin, usulüne uygun olarak bu yeni açılan kamu dâvasına katılma isteminde bulunması gereklidir. An-

(26) CGK. 6/10/1958 T. 78/80 S. karar (Çağlayan, Usul 3 cilt sh. 431)
(27) Bülent Akmanlar, Adalet Dergisi,1966 sh. 209'daki yazısının son paragrafı

Katılma tamamen isteme bağlı bir husus olduğundan ve kamu dâvası açıldıktan sonra her an mümkün bulunduğundan açılmış kamu dâvasını durdurmaz. (CMUY. m. 368) Katılma anından sonraki işlemlerde bulunma hakkını verir. Daha önce kararlaştırılan işlemler belli edilen günde (vaktin darlığından dolayı dâvaya dahil olan kimse celbolunamıyacak veya haberdar edilemiyecek olsa bile) yapılır. (CMUY. m. 368/2) Katılana, katılma isteminin kabulünden sonraki işlemler bildirilir. Katılma isteminin kabulünden önceki işlemlerin bildirilmesi zorunluluğu yoktur. Ancak katılan, kabulünden önceki kararlara karşı C. Savcısına tanınan süreler içinde kanun yoluna gidebilir (CMUY. m. 369).

Katılan kendisini bir vekille temsil ettirmişse, sonuçta bu vekille temsilden dolayı, avukatlık ücret tarifesine göre maktu avukatlık parası isteme hakkına da sahiptir. Şahsi hakkı da hüküm altına alınmışsa, ayrıca katılan avukatın nisbi avukatlık parasıda verilmek gereklidir. Maktu ve nisbi avukatlık parasına hükmedilmemesi bozma nedenidir.

Burada özellikle, katılanın temyiz yoluna baş vurma yetkisi üzerinde durmak gereklidir. Katılan ergin kişi ise, kendisinin veya vekâletini taşıyan vekilinin temyiz yoluna baş vurabilecekleri konusunda her hangi bir tereddüt bulunmamaktadır. Katılan kendisini vekille temsil ettirmişse kararın yokluklarında verilmesi halinde vekile tebliği zorunlu ve yeterlidir. (Bk. Tebliğat Yasası m. 11)

Ancak katılan olarak bir kamu dâvasına giren şahıs ergin kimse değilse ve bizzat bu ergin olmayan mümeyyizin katılan olarak dâvaya kabulüne karar verilmişse son kararı, bu mümeyyiz küçük adına kanuni temsilcisinin (veli veya vasisinin) temyiz etmeye hakkı var mıdır? Yargıtay «Ceza Usulünde dâvaya katılanın kanuni temsilcisi olan velisinin dâvaya katılan adına temyiz istemesini yasak eden bir hüküm yoktur.» demek suretiyle kanuni temsilcinin, katılan ve ergin olmayan kişi adına bu yetkiyi kullanabileceğini öngörmüş bulunmaktadır. (30)

Ergin olmayan adına kanuni temsilcisi bir kamu dâvasına katılan olarak girmiş ve dâva sonuçlanmadan mağdur erginlik yaşına girmişse durum ne olacaktır? Burada erginlik yaşına giren adına kanuni temsil-

(30) CGK. 8/1/1962 T. 6/4 İtiraz (Çağlayan, Usul 3. cilt sh. 435-436)

muhtariyeti kaydiyle tazminat hükmedilmesine mahal olmadığına karar verilmesi» ni bozma nedeni saymaktadır. (33)

Beraet halinde ortada bir hükümlendirme söz konusu olmadığından şahsi hakka hükmetmek mümkün olmayacaktır. «Mağdurun zararı ancak bir (suç) dan husule gelmiş ise ceza mahkemesi bu hususta bir karar verebilir. Bu itibarla fiil mahkemece suç sayılmamış ise, onun sadece (haksız fiil) olduğundan bahs ile ceza mahkemesi tazminata hükmedemez. Sanık beraat etmiş ise - beraat sebebi ne olursa olsun - ceza mahkemesince tazminata hükmedilemiyecektir.» (34)

Aynı şekilde dâvanın af'la düşürülmesi (35), cezanın ıskatına karar verilmesi (36), veya ortadan kaldırılmasına karar verilmesi (37) hallerinde de ceza mahkemesinde tazminata hükmedilemez. Dâvanın duruşma sırasında bir af yasasıyla düşürülmesi gerektiğinde katılanın şahsi hakkını hukuk mahkemesinde istemesine karar verilmesi uygulama yönünden doğru olur. Temyiz safhasında dâvanın afla kaldırılması halinde, hükmün katılanın şahsi hak istemi konusundaki kısmının incelenmesini, son çıkan af yasaları ilgili hukuk dairesine vermektedir. (38)

C — Dâvayı izlemeyen katılanın hakları :

Katılanın (B) bönlümünde belirttiğimiz şahsi hak istemine karar vermek, yani istediği maddi ve mânevi tazminata hükmedebilmek için, onun, katılan olarak girdiği dâvayı sonuna kadar bizzat veya vekili aracılığı ile izlemiş bulunması zorunludur. Ancak yerleşmiş Yargıtay görüşlerine göre «...dâvaya katılanın daha önceki oturumlara gelip esas hakkındaki iddialarını ileri sürdükten sonra ancak savunmanın yapılması veya hükmün bildirilmesi için bırakılan günde duruşmaya gelmemesi, onun için tazminata hükmolunmasına engel sayılmamaktadır.» (39)

5 — KATILANIN VAZGEÇMESİ

Katılan açıkça bildirimde bulunarak katılmasından (müdahelesinden) her zaman için vaz geçebilir. Zımni vaz geçme Usul Yasamıza göre

---

(33) 1. CD. 16/4/1964 T. 162/843 S. kararı (Erem, sh. 571-572); aynı mahiyette 4. CD. nin 22/1/1960, 139/450 kararı (Çağlayan Türk Ceza Kanunu 1. cilt sh. 140 n. 11)

(34) Erem, sh. 571 n. 368; 1. CD. 2/11/1955, 3132/3229 kararı (Çağlayan, Usul 3. cilt Sh. 411)

(35) 6. CD. 18/12/1962, 6223/6360 karar (Çağlayan, Usul 3. cilt sh. 402)

(36) 2. CD. 20/1/1965, 9710/343 karar (Livanelioğlu, Yargıtay Emsal Kararları sh. 161 n. 11)

(37) 4. CD. 8/2/1966, 211/579 karar (Çağlayan, Usul 3. cilt sh. 388)

(38) Bak. 780 sayılı Af Yasası m. 17)

(39) CGK. 10/9/1962, 1/24-24 S. kararı (Çağlayan, Usul 3. cilt sh. 403-404)

Dergi, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğünün 21 inci maddesi gereğince her yılın ilk iki ayı içerisinde, Anayasa Mahkemesi Genel Sekreterliğince yayınlanmaktadır.

Dergimiz sonuna, kararın ilişkin bulunduğu kanunları gösteren bir de fihrist konmuştur.

⁂

CEZALARIN İNFAZI HAKKINDA KANUN. (Gerekçeli Notlu ve İçtihatlı)

Yazan: M. Muhtar ÇAĞLAYAN, San Matbaası, 1968 Ankara, 376 Sayfa, Fiyatı 20 Lira.

Eser, müellifin önsözleriyle başlamaktadır.

1965 Tarihinde yürürlüğe giren 647 Sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun, çeşitli sahıslar için bazı yenilikler getirmiştir.

Kitap, kanun metni, tüzük, yönetmelikler, gerekçe, komisyon raporu, değişen maddelerin tadilden önceki metinleri, notlar, kanunlar, maddeler, Yargıtay içtihadı birleştirme, ceza genel kurulu ve ceza daireleri kararlarından mütekkildir.

Kitabın, ceza infaz hukukundaki boşluğu dolduracağı tasbiki ile neşredildi.

Kitabın sonuna da, Fihrist ilâve edilmiştir.

⁂

HAKSIZ TEVKİFTE DEVLETÇE VERİLECEK TAZMİNAT. (İçtihatlı)

Tesnif: Selâhattin KEMALOĞLU, Dizgi - Tertip İttihad Matbaası Ticaret Yaşbacık Matbaası, 1969, 191 Sayfa, Fiyatı 10 Lira.

Eser, üç kısımda mütalâa edilmiştir.

Birinci Kısım: Anayasa'mızın 30 uncu maddesi ve gerekçesi.

İkinci Kısım: Ceza Dâvalarında Harc.

Üçüncü Kısım: Ceza İçtihadı Birleştirme Karar Özetleri. (1929-1969)

Kitap, memleketimiz bir Anayasa kaidesi olarak giren 466 sayılı «Kanun Dışı Yakalanan Veya Tutuklanan Kimselere Tazminat Verilmesi Hakkında Kanun» Yasa'nın bahsetmektedir.

⁂

Dr. Recai Seçkin : Yargıtay Tarihçesi, Kuruluş ve İşleyişi.	10.00
İsviçre Federal Mahkeme Kararları 1945	1.00
» » » » 1946	1.00
» » » » 1947	1.00
Wieland : (Çev : İ. H. Karafakıh) Aynî Haklar, İkinci baskı, 1949, Cilt : 2	7.50
Wahl : (Çev : K. Berker) Deniz Ticareti Hukuku, nazarî ve amelî, 1948	3.00
Vidal - Magnol : (Çev : Ş. Devrin) Ceza Hukuku Cilt : 1. 1949	4.00
Dr. Recai Seçkin : 1961 - 1962 Adalet Yılının Açılışı Dolayısiyle Söylev	50
Bustamente Sirven : Hukuku Hususiyei Düvel Kanunu Projesi, 1930	50
Vehbi Yekebaş : Suç ve Suçlunun Taaddüdü ve Cürme İştirâk, 1952	1.50
Dr. Recai Seçkin : 1964 - 1965 Adalet Yılını Açış Söylevi	50
Seçim İşlerinde İtiraz ve Şikâyetler Klavuzu. (T. C. Yüksek Seçim Kurulu Yayınlarından), 1964	2.50
Esbabı mucibeli Avukatlık Kanunu ve Talimatnamesi, 1939	50
İnhulsen : (Çeviren : Rıfat Taşkın) İngiliz Ceza Muhakemeleri Usulü, 1938	1.00
Kerdaniel : (Çeviren : Rasih Yeğengil) Şahitlik ve Şahidin psikolojisi. 1937	50
Ceza Hukukunu tevhid birinci beynelmilel konferansı. Varşova, 1 - 6 İkinciteşrin 1927.Konferans vesikaları. Çeviren : Mustafa Nuri Devres	8.00
Ceza Hukukunu tevhit üçüncü beynelmilel konferansı. Brüksel, 26 Haziran 1930 Konferans vesikaları, Çeviren : Mustafa Nuri Devres.	3.00
Ceza Hukukunu tevhit beşinci beynelmilel konferansı. Madrit, 14 - 20 Birinciteşrin 1934, Konferans vesikaları, Çeviren : Mustafa Nuri Devres	3.00

Adalet Dergisi

1937	Yılı	(1 - 7 sayılar kalmamıştır)	Sayısı	30
1938	»		»	30
1939	»	(10, 11 ve 12. sayılar kalmamıştır)	»	30
1940	»		»	30
1941	»		»	30
1942	»		»	30
1943	»		»	30
1944	»	(1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 10, 11 ve 12. sayılar kalmamıştır	»	30
1945	»	(1 - 3, 5, 7, 8, 12. sayılar kalmamıştır)	»	30
1946	»	(3, 12. sayılar kalmamıştır)	»	30
1947	»		»	30
1948	»		»	30
1949	»		»	1.00
1950	»		»	1.00
1951	»	(1 - 3, 9. sayılar kalmamıştır)	»	1.00
1952	»	(1, 2, 3, 4. sayılar kalmamıştır)	»	1.00
1953	»		»	1.00
1954	»		»	1.00
1955	»		»	1.00
1956	»		»	1.00
1957	»		»	1.50
1958	»		»	1.50
1959	»	(üç ayda bir olarak 4 sayı çıkmıştır 4 üncü sayı kalmamıştır)	»	4.50
1961	»	(9 - 10 sayılar kalmamıştır)	»	2.50
1962	»	(3 - 12. sayılar kalmamıştır)	»	2.50
1964	»	(1, 2, 7 ve 8. sayılar kalmamıştır)	»	2.50
1965	»	(1, 5 - 6, 10 - 12. sayılar kalmamıştır)	»	2.50
1966	»	(5 - 6 sayılar kalmamıştır, 1 ve 2. sayılar 250 kuruştur)	»	
1967	»	(1 - 10. sayılar kalmamıştır)	»	2.00
1968	»	(3 - 4. sayılar kalmamıştır)	»	2.00

Resmî Kararlar Dergisi

1966	Yılı	(İlk sayısı mart ayında yayınlanmıştır)	Sayısı :	1.50
1967	»		»	1.50
1968	»		»	1.50

Ankara Yarıaçık Cezaevi Matbaası